

Маалымат бюллетени №1, декабрь 2016

“БОРБОРДУК АЗИЯДА ЖАКЫРЧЫЛЫКТЫ КЫСКАРТУУ” долбоору

МАЗМУНУ

Долбоор тууралуу учкай кеп	3
Долбоордун даректүү аймактары.....	5
Өз жардам топтору кожолуктардын турмуш тиричилигин жакшыртууга өбөлгө.....	6
Көп муундуу кожолуктардын турмуш тиричилигин жакшыртуу багытындагы аткарылган иштер.....	8
Тоок кармоого пайдалуу кеңештер.....	14
Улгайган адамдар иш-аракетти талап кылат - Бүткүл Дүйнөлүк кампаниясы Баткен жергесинде.....	15
«Биздин күчүбүз биримдикте» аттуу тегерек столдун катышуучуларынын коомчулукка болгон кайрылуусу.....	16
Укуктук жардам: Турак жай учун жер участогун алуу.....	17

Бул маалымат бюллетени Big Lottery Fund тарабынан каржыланган «Борбордук Азияда жакырчылыкты кыскартуу» долбоорунун алкагында жарыкка чыгууда. Жарыяланган макалалар мазмунуна HelpAge International компаниясынын Кыргыз Республикасындагы филиалы жооптуу жана Big Lottery Fund уюмунун көз карашын билдирбейт.

Долбоор тууралуу учкай кеп...

2015-жылдын июль айынан тартып “Age International” (Эйдж Интернэшнл), “HelpAge International” (ХелпЭйдж Интернэшнл) уюму жана Баткен Айылдык Кеңеш Кызматы өнөктөштүк максатта Big Lottery Fund уюмунун каржылык колдоосу менен “Борбордук Азияда жакырчылыкты кыскартуу” долбоорун жүзөгө ашырып келүүдө. Долбоорду аткаруу мөөнөтү: 3 жылга эсептелген

Долбоордон күтүлгөн натыйжалар:

- 500 Көп муундуу кожолуктардын (КМК) тиричилик каражаттарынын туруктуулугун жана багбанчылыктарын жакшыртуу аркылуу тамак-аш азыктарын өндүрүүнү жана туура тамактанууну камсыздоо;
- 20 коомчулукка жаңыдан түзүлгөн Өз ара жардамдашуу топтору (ӨЖТ) аркылуу пенсия жана жөлөк пулдарды, анын ичинде майыптык боюнча пенсияларды жана социалдык жөлөк пулдарды алуудагы өз укуктарын билүүнү пара-юристтердин колдоосу менен ишке ашыруу, юридикалык кеңештерге жана маалыматтарга жетүүгө мүмкүнчүлүк түзүү;
- 20 ӨЖТ жана долбоордун өнөктөштөрүү уюшулуп, тиричилик каражаттарынын туруктуулугуна керектүү ресурстардын коомчулук үчүн жеткиликтүүлүгүн жакшыртууга багытталган саясатты иштеп чыгат жана аны аткарууда өкмөттүн жергиликтүү жана улуттук органдарына таасир көрсөтүүгө аракеттенет.

Максаттуу топтор:

- 20 Өз ара жардамдашуу тобу (ӨЖТ), 40 пара юристтер, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, аксакалдар жана аялдар кеңештеринин, социалдык кызматкерлердин 160го жакын өкүлү.

Долбоор кызматын алуучулар:

- 500 көп муундуу кожолуктар (бир кожолукта орточо 5 адам болсо) болжолдуу түрдө түздөн-түз бенефициарлардын саны 2500гө жетет, 20 максаттуу коомчулуктан (ар бир коомчулуктан 4) 80 жаш курактагы адамдар жана болжол менен 134420 кыйыр бенефициарлар (20 айылдын жалпы калкынын саны).

Долбоордун башкы өнөктөштөрү:

Донор: Big Lottery Fund уюму (Улуу Британия)

Эйдж Интернэшнл улгайган адамдарга колдоо көрсөткөн эл аралык уюм

ХелпЭйдж Интернэшнл эл аралык уюмунун Кыргызстандагы филиалы

Баткен Айылдык Кеңеш Кызматы

Долбоорду ишке ашырууга катышкан жергиликтүү өнөктөш уюмдар:

Өнүктүрүү Демилгелеринин Агенствосу (ADI)

«ЛАРК-Кадамжай»
Коомдук Бирикмеси Кадамжай

INTRAC уюмунун Кыргызстандагы өкүлчүлүгү

Долбоордун даректүү айылдары:

Баткен областынын Баткен районунда:

- Төрт-Гүл айылдык аймагы, Чоң-Талаа айылы;
- Дара айылдык аймагы, Жаңы-Жер айылы;
- Кара-Бак айылдык аймагы, Кызыл-Бел айылы;
- Ак-Татыр айылдык аймагы, Ак-Татыр айылы;
- Ак-Сай айылдык аймагы, Ак-Сай айылы;
- Ак-Сай айылдык аймагы, Үч-Дөбө айылы;
- Ак-Сай айылдык аймагы, Көк-Таш айылы;
- Самаркандек айылдык аймагы, Самаркандык айылы;
- Самаркандек айылдык аймагы, Жаңы-Бак айылы;

Баткен областынын Лейлек районунда:

- Кулунду айылдык аймагы, Интернационал айылы;
- Кулунду айылдык аймагы, Раззаков айылы;
- Кулунду айылдык аймагы, Ак-Арык айылы;
- Исфана шаары, Чимген айылы.

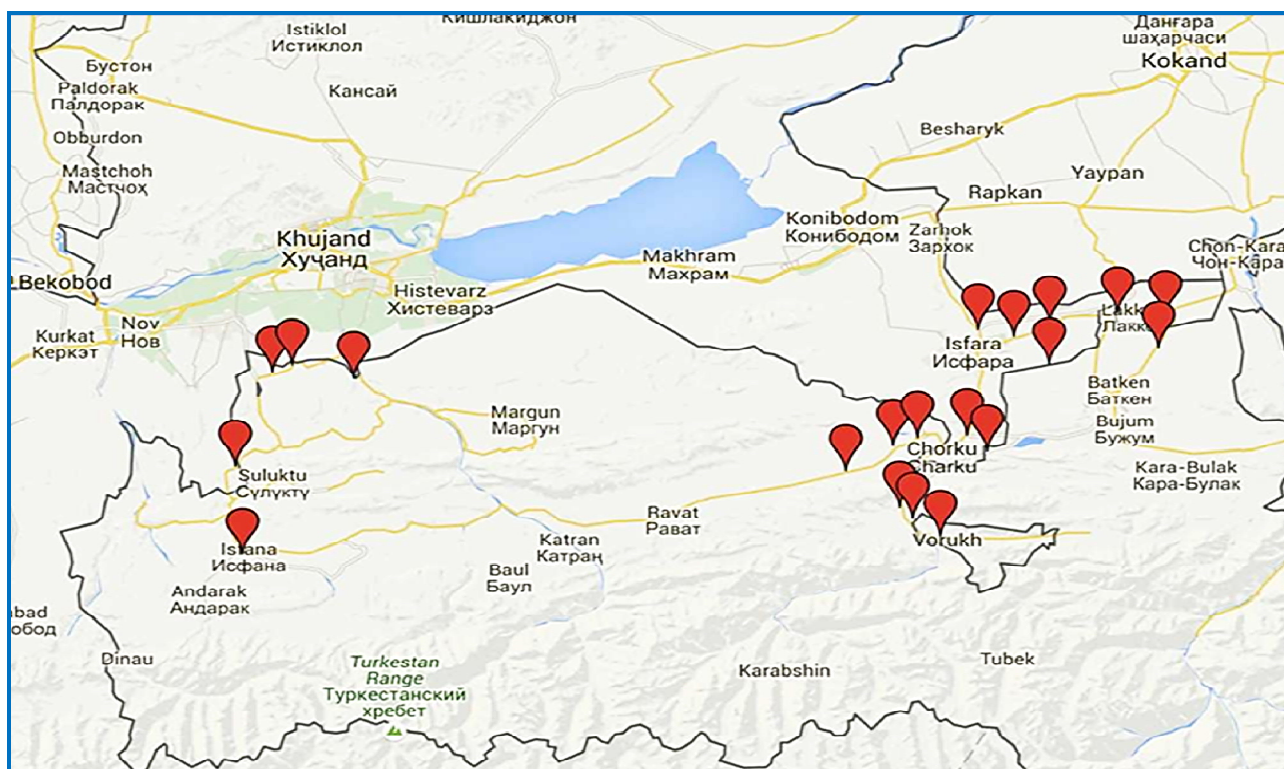
Тажик Республикасынын Согди областында:

Исфара районунда:

- Шахрак жамоаты, Матпари айылы;
- Лаккон жамоаты, Лаккан айылы;
- Кульканд жамоаты, Кульканд айылы;
- Чильгази жамоаты, Чильгази айылы;
- Сурх жамоаты, Сурх айылы;
- Ворух жамоаты, Ворух айылы.

Жаббор Расулов районунда:

- Хаёти Нав жамоаты, Коргончо айылы.

Өз жардам топтору кожолуктардын турмуш тиричилигин жакшыртууга өбөлгө

Өз ара жардамдашуу тобу - бир максаттагы, бир багытка чогуу умтулган, жалпы кызыкчылыгы бар таламдаш, ыктыярдуу адамдардын биригүүсү.

ӨЖТнын мүчөлөрү топко ким кире ала тургандыгын, ким жетекчилик кылаарын, жамааттык топ кандай эрежелерди жолдой тургандыгын жана кандай ишти аткараарын өздөрү чечүүгө тийиш. Чечимдер жалпы макулдук же көпчүлүк добуш менен кабыл алынууга тийиш.

Уюм ыктыярдуу жана демократиялуу болууга тийиш!!!

Топторду түзүүнүн негизги принциптери

- Топ экономикалык иштин айланасында түзүлүүгө тийиш. Киреше алып келүүчү иш топту өнүктүрүү үчүн өзөктүү учур болуп саналат, анткени ал топтун мүчөлөрүнө өз алдынча иш алып барууга мүмкүндүк берген акчалай кирешени өндүрөт.
- Топ бир түрдүү болууга тийиш. Топтун мүчөлөрү болжол менен бирдей экономикалык шартта жашоого жана социалдык статуска ээ болууга тийиш. Бир түрүүлүк топто жанжал чыгышынын мүмкүнчүлүгүн азайтат, анткени бир тектеги адамдар бири-бирине алда канча көбүрөөк ишенет жана өз иши үчүн жалпы жоопкерчиликти өзүнө алат.
- Топ территориялык жактан да түзүлгөнгө шарт болууга тийиш. Жакын жайгашкан топ мүчөлөрү чогулганга ыңгайлуу шарт түзүлөт жана бири-бирин көзөмөлдөгөнгө толук мүмкүнчүлүккө ээ болушат.
- Туугандар бир топтун мүчөлөрү боло албайт, анткени бир кызыкчылыктан көз каранды болуп калышат. Бирок алар ар башка топтордун мүчөлөрү боло алышат.

Ийгиликтуу топтун белгилери

- Топ мүчөлөрү жалпы кызыкчылыкта болушат
- Топтун бир максаты болот
- Топ мүчөлөрү өздөрүнүн максатына жетүү үчүн ачык жана болгон күчү менен ишенет
- Топ мүчөлөрү өздөрү устав иштеп чыгышат жана ага баш ийүүгө милдеттүү
- Топ дайыма чогулуштарды өткөрүшөт
- Топ комитеттерди тандашат (жетекчилик комитети)
- Топтун мүчөлөрү талкууга өздөрү катыша алат, чечимдерди кабыл алышат, учет жүргүзө алышат жана кирешелерин бөлө алышат.

Өз милдеттерин мезгил мезгили менен же талапка ылайык аткарбаса, ошондой эле өз иш аракеттери менен ӨЖТнын жүргүзгөн иштерине жолтоо болгон ӨЖТнын мүчөсү, башкармалыктын чечими менен ӨЖТнын курамынан чыгарылышы мүмкүн.

Кыскача маалымат: “Борбордук Азияда жакырчылыкты кыскартуу” долбоорунун алкагында 2015-жылдын сентябрь айынан тартып 20 айылда 20 Өз ара Жардамдашуу топтору түзүлдү.

Кыргызстанда -13 ӨЖТ, Таджикистанда - 7 ӨЖТ түзүлгөн. Ар бир ӨЖТ 25 мүчөдөн турат. Жалпы ӨЖТ мүчөөрүнүн саны 500.

Жолдошева Айхан - Баткен районундагы Самаркандек айылынын мобилизатору:

- Биз жергиликтүү жашоочулардын биргелешип иш алып баруусу үчүн долбоор алкагында биригип Өз ара жардамдашуу тобун уюштурдук. Топтун мүчөлөрү арасында жамааттын көйгөйлөрүн аныктоо жана биргелешип чечүү үчүн умтулуу пайда болду. Азыр ар бир айда топтун жыйындарын өткөрүүдөбүз. Мен мобилизатор катары ӨЖТнын жүргүзгөн иши тууралуу маалымат чогултуп, талаа кызматкерлерине берип турамын. ӨЖТ мүчөлөрү үчүн күндө жана дайыма консультацияларды берип келем. Топторго долбоор алкагында мониторинг жасаймын. Мындан сырткары, Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына, өз ара жардамдашуу тобуна жана башка өнөктөштөргө долбоордун алкагында жүргүзүлгөн иштер боюнча маалымат берип келем. Ошондой эле, долбоордун алкагында өткөрүлүүчү иш-чараларга үзбөй катышып келемин. Долбоор алкагында биздин Самаркандек айылына - 25 кожолукка 11 даана парник, 14 кожолукка 15 баштан, жалпы 210 баш тоок, 14 тоок кепеси менен кошо таркатылды.

Көп муундуу кожолуктардын турмуш тиричилигин жакшыртуу багытындагы аткарылган иштер

Баткен облустук Айылдык Кеңеш Кызматы 20 айылдан тандалган 500 кожолуктардын экономикалык абалын жакшыртуу максатында күнөсканада (тоннель-теплицада) жашылча жемиштерди өстүрүү жана жумуртка багытындагы тоокторду багуу боюнча окууларды өткөрүп, долбоордун эсебинен кожолуктар өздөрү тандаган багыты боюнча күнөскана, тооккана үчүн материалдар, жашылча үрөндөрүн, 15 тоок жана жем (7 айга) менен камсыздалды. Натыйжада муундар аралык үй-бүлөлөрдө тамак-аш коопсуздугу төмөндөп, кемпир-чалдар майда чарба менен алектенип, неберелерин эмгекке тарбиялоого шарт түзүлдү.

Кыскача маалымат:

2016-жылы февраль айында 180 даана парник-полутюнель таркатылган. Кыргызстандагы 121 кожолукка, Тажикстандагы -59 кожолукка таркатылды. Мындан сырт ушул 180 кожолукка жашылчалардын уруктары сатылып берилген.

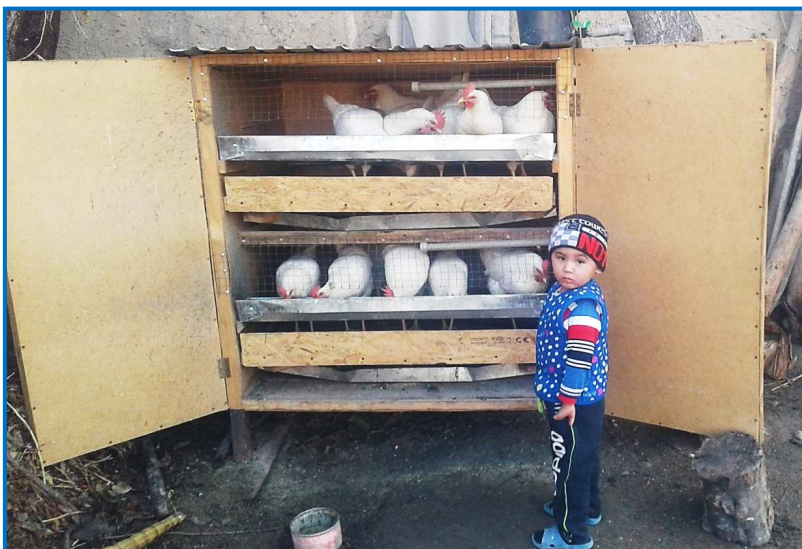
Атабаева Мамлакат - 62 жашта, Баткен районунун Самаркандек айылынын тургуну:

- Мен 40 жыл бою дыйканчылык менен алектенип, багбанчылыкка өмүрүмдү арнап келемин. 4 балам, 13 неберем бар. Мурдатан эле озумдун уй алдымда парник болсо деп тилек кылып келгенмин. Долбоордун алкагында тилегимди жараткан берип, парниктүү болуп отурамын. Бул айрыкча биздей чек ара аймагында жашагандар үчүн өтө пайдасы зор. Анткени, биз бардык тамак-аштарды, жашылча-чөптөрдү сатып алчубуз, эми суунун тартыштыгына карабастан, аз болсо да жашылчаларды эгип, тушумун ала баштадык. Бул мен үчүн сыймыктуу да жана кызыктуу да болууда. Кызыктуу болгон себеби биз мындай парниктерди телевизордон гана көрүп келген болсок, эми озубуз иштетип жатабыз. 2016-жылдын Февраль-март айларында долбоордун алкагында парник өстүрүү боюнча атайын окуудан оттум, алган билимимди коңшуларга жана неберелериме үйрөттүм. Ушундай жакшы демилгени колдон чыгарбоо зарыл, эми биздин балдарыбыз да таза продукция жейт деп сүйүнүп турамын.

Кыскача маалымат: 2016-жылы июль-август айында 320 кожолукка 320 тооккана таркатылган. Кыргызстанда - 204 кожолук, Тажикстанда - 116 кожолук тооккана алышкан.

Кыскача маалымат: 2016-жылы август айында 320 кожолукка 4800 баш тоок таркатылган. Кыргызстандан 204 кожолукка 3060 баш тоок, Таджикистандан-116 кожолукка 1740 баш тоок алар.

Бердикулова Кайринса - Лейлек районундагы Раззаков айылынын тургуну.

Долбоор уюштуруучуларына ракмат, мына мага 15 баш тоок, даяр тоок кепеси менен берип отурат. Бул оңой оокат экен. Суйунуп отурамын. Азыр күнүнө 13-14 жумуртка алып жатамын. Биринчиден, кары энем бар ага бышырып беремин. Анан балдар мектепке жөнөгөндө аларга даярдап бышырамын. Тооктор мен үчүн эрмек болду. 4 маал жемин беремин. Жардам бергендерге ыраазычылык билдиремин.

Токсонбаева Рахила - Таджикистан, Исфара району, Матпари айылынын жашоочусу:

Мага долбоордон колдоо корсотконуно чексиз бактылуумун. Турмуш шартымдын жакшырышына долбоордун салымы зор болду. Неберелерим күнүнө 2ден жумуртка жеп жатат. Алар сабакка жоногондо даяр тамак катары бышырып берем. Эми буюрса аз-аздан жумурткаларды сатып кирешемди арттырганга да мүмкүнчүлүк болду. Тушкон кирешеме чай-чамек сатып алып турамын. 12-13 жумуртка алуудамын. Тоокторго көз салуу менин кыймыл-аракетиме, ден-соолугума да оң таасирин тийгизип жатат. Тоокторго алаксыгандан улам турмуштук көйгөйлөрүм да унутулуп калууда.

ТООК БАГУУГА ПАЙДАЛУУ КЕҢЕШТЕР

- Жумуртканы көбөйтүүнүн жолдору: тоюттун курамында белоктуу тоюттардын (буурчак, күнжара, сөөк уну, эт уну, кан) жана кальций камтыган тоюттардын (өчүрүлгөн акиташ, бор, майдаланган жумуртка кабыгы ж.б.) өлчөмүн көбөйтүү керек.
- Тоокторго данды өндүрүп берсе өтө пайдалуу. Данды өндүрүүчүн аны идишке салып жууп, андан кийин көмгөндөй кылып жылуу суу куюп, 20-30°C жылуулукта 1,5-3 күн коюп коюу керек. Өнүп чыккан данда витаминдердин саны көп болот жана аш болумдуусу жогорулайт.
- Тоокту бордоп багуугу үчүн 15-25 күн караңгыраак, тооктун кыймылы чектелүү жерге кармап, жүгөрү жеми жана камыр менен тоюттандырса ал бат семирет.
- Тооктун кыгын жер семирткич катары пайдаланууга болот. Чанга же кандайдыр бир темир идишке суу куюп, ага кыкты чылап (1:1 өлчөмүндө), жакшы ачышы үчүн күнөстүү жерге 3-5 күнгө коюу керек. Жакшы ачыганда көбүкчөлөр пайда болот. Пайдалануунун алдында 1 литр ачыткыны 10 литр суу менен аралаштырып, өсүмдүктөргө 1 жумада бир жолу куюу керек.
- Тооктун түлөөсүн кыскартуу үчүн капуста жалбырагы, буурчак, тоо буурчак, соя, картошка, сабиз жана сүт азыктары менен тоюттандыруу жакшы натыйжа берет. Картошканы кайнатып берүү керек. Себеби картошка күндө калганда сырты көгөрүп калат, анда салонин уу заты пайда болот. Ушул уу зат тоокторду уулап коёт.
- Тооккананын ичиндеги чычкан, келемиштердин уясына хлордуу акиташтын аралашмасын салып койсок, алар экинчи тоокканада пайда болбойт.
- Эгер тоок түшкө (саат 12) чейин тууса, анда ал күнүнө тууйт. Ал эми тоок түштөн кийин тууса, бул тоок эки күндө бир жумуртка туйт. Жумуртканын сырткы кабыгын пайда кылуу үчүн тоокко 26-28 саат керек. Ушундуктан тооктор күндө бир убакытта жумуртка туубайт.
- Тоокту тандап жатканда анын дене түзүлүшүнө көңүл буруу керек. Канаттары сынбаган, бут-манжалары түз, жазы, кыймылы тың, денеси узун, көөдөнү кенен тоокторду тандоону сунуштайбыз.

Улгайган адамдар иш-аракетти талап кылат - Бүткүл Дүйнөлүк кампаниясы Баткен жергесинде

“Борбордук Азияда жакырчылыкты кыскартуу” долбоорунун колдоосу менен «Карылар иш-аракетти талап кылат» - ХелпЭйдж Интернэшнл уюмунун бүткүл дүйнөлүк кампаниясынын жана Кыргыз Республикасынын “Карыларга камкордук” бир айлыгынын алкагында «БИЗДИН КҮЧҮБҮЗ БИРИМДИКТЕ» аттуу тегерек стол 2016-жылдын 25-октябрында Баткен шаарында өткөрүлдү.

ХелпЭйдж Интернэшнл эл аралык уюму жана Баткен Айылдык Кеңеш Кызматы Big Lottery Fund уюмунун каржылык колдоосу менен “Борбордук Азияда жакырчылыкты кыскартуу” долбоорунун алкагында тегерек стол өткөрдү.

Аталган тегерек стол «Карылар иш-аракетти талап кылат» - ХелпЭйдж Интернэшнл уюмунун бүткүл дүйнөлүк кампаниясынын жана Кыргыз Республикасынын “Карыларга камкордук” бир айлыгынын алкагында «Биздин күчүбүз биримдикте» аттуу теманын астында кыргыз-тажик чек ара аймагында жашаган айылдардын кадырлуу карыларынын катышуусу астында өткөрүлдү.

Тегерек столдун максаты — Кыргыз-Тажик эл аралык достук мамилелердин өнүгүшүнө жана бекемделишине улгайган адамдардын салымын арттыруу жана чек аралаш айылдарда кары адамдарга болгон кадыр-барк, урмат сыйды жогорулатуу жана кездешкен айрым бир көйгөйлүү маселелерин жергиликтүү бийлик өкүлдөрүнө сунуш кылуу каралган.

Иш чарага Баткен райондук мамлекеттик администрациясынын, жергиликтүү карылар Кеңешинин, жалпыга маалымдоо каражаттарынын өкүлдөрү, ошондой эле өз ара жардамдашуу топторунун мүчөлөрү жана долбоордун Тажикистандагы максаттуу айылдарынан өкүлдөр катышты.

Тегерек столдун жүрүшүндө долбоордун алкагында көп муундуу кожолуктарга көрсөтүлгөн камкордуктар тууралуу жана улгайган адамдарга тиешелүү болгон жергиликтүү көйгөйлүү маселелер жана аларды чечүү жолдору боюнча маалымат көтөрүлдү. Ошондой эле, кыргыз-тажик элдеринин ынтымак, достугун бекемдөөдө карылардын салымы жана орду боюнча коомчулукка кайрылуу кабыл алынды.

Иш-чарага Тажикстандын Исфара жана Жаббор Расулов райондорунан жана Баткен облусунан чогулган 30га жакын аксакал катышты. Алар кыргыз-тажик мамилесин өнүктүрүү маселесин талкуулашып, чек арадагы элдин ынтымагын күчөтүү керектигин белгилешти.

«Биздин күчүбүз биримдикте» аттуу тегерек столдун катышуучуларынын коомчулукка болгон КАЙРЫЛУУСУ

“Борбордук Азияда жакырчылыкты кыскартуу” долбоорунун колдоосу менен «Карылар иш-аракетти талап кылат» - бүткүл дүйнөлүк кампаниясынын жана Кыргыз Республикасынын “Карыларга камкордук” айлыгынын алкагындагы «БИЗДИН КҮЧҮБҮЗ БИРИМДИКТЕ» аттуу тегерек столдун катышуучуларынын коомчулукка болгон

КАЙРЫЛУУСУ:

Биз кыргыз-таджик элинин баалуу, нарктуу карылары, ата - салтын сыйлап, эл намысын бек туткан ыйык сапаттарыбыз менен эртенки муундарга татыктуу жаркын келечек тартуулайлы деген жаркын ой менен жашап келебиз.

Эзелтеден эле улуу адамдарга өзгөчө сый-урмат тиешелүү болуп келген. Мындай улуу салтыбыз кылымдан кылымга сакталып, өз маани-маңызын жоготпой бүгүнкү күнгө чейин жашап келүүдө.

Биз улуу муундун өкүлдөрү өз кезегинде эки тараптуу кызматташууну тереңдетүүгө кызыкдар экендигибизди билдиребиз.

Эң негизгиси - эки мамлекеттин кызматташуусу, достуктугу бекем жана биздин мамилелер өз-ара пайдалуу негизде өнүгүүдө.

Бул мамилелердин негизги мүнөздөмөсү катары кылымдардан бери өкүм сүрүп келе жаткан досукту, ынтымакты жана стабилдүүлүктү айтсак болот.

Эки эл кыз берип, кыз алышып, улуттар аралык ынтымакты ширелентип, улуттук каада-салттардын нарктуулугун жоготпостон жашоо кечирип келебиз.

Биз, азыркы кезде, карыларды урматтап, алардын баркын сактап- билип жүргөндөрдүн катары көп болсо экен-деп тилек кылабыз.

Мамлекеттик бийлик структураларына жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына тегерек столдун катышуучулары төмөнкүдөй сунуш менен кайрылабыз:

1. Аймактык стратегиялык документтерде (аймактардын стратегиялык өнүгүү пландарында) гендердик өзгөчөлүктөрдү эске алуу менен курактык өнүгүү маселелери киргизилсин;

2. Жергиликтүү коомчулуктардын уставдарына улгайган адамдардын өз ара жардамдашуу жана демилгелүү топторун окутууну колго алуу, уюштуруу жана колдоо маселелерин киргизүү;

3. Айыл өкмөтүнүн пландарына төмөндөгүдөй маселелер киргизилсин: пенсия таркатуунун шартын жакшыртуу багытында айылдык почта түйүндөрүнө имарат бөлүп берүү жана көп муунду аялуу үй-бүлөлөргө колдоо көрсөтүү;

4. Калктын жөлөк пулдар жана социалдык камсыздандыруу төлөмдөрү тууралуу кабардарлыгынын деңгээлин жогорулатуу;

5. Чек ара аймагында жашаган айыл жашоочуларына атайын жеңилдиктерди камтыган чек ара статусун берүү;

6. Чек ара аймагында жашаган эки элдин эл аралык ынтымакчылыгын жана өз ара түшүнүүчүлүгүн камсыздоо максатында жамааттык тутумдар жана жергиликтүү бийлик органдарынын ортосундагы кызматташуунун демилгелерин өнүктүрүү;

7. Жаштарды улууларды сыйлоого жана кадырлоого жана аларды өз ара түшүнүүчүлүк (толеранттуулук) духунда тарбиялоо маселелери боюнча чек арага жакын айылдардын билим берүү кызматкерлери менен жолугушууларды өткөрүү.

Элеттиктерге укуктук жардам: Турак жай учун жер участогун алуу

Долбоордун 2-натыйжасы багытында 40 пара юристти окутуп даярдоо жана алардын көмөгү менен кожолуктарга пенсия жана аз камсыз болгон үй-бүлөлөргө төлөнүүчү жөлөк пулдарды, анын ичинде майыптык боюнча социалдык жөлөк пулдарды алуудагы өз укуктарын ишке ашыруу үчүн юридикалык кеңештерди берет.

Мындан сырткары пара-юристтер аялуу үй-бүлөлөргө жерге болгон укуктарды, тиешелүү жеңилдиктерди жана башка укуктар боюнча көйгөйлөрдү юристтер менен биргеликте чечип берүүгө аракет жасайт.

Бул санда биз айыл жергесиндеги көпчүлүк тургундардын кызыгуусун жаратып келген турак-жай маселеси тууралуу кеп кылабыз. Берилген маалымат турак-жайга муктаж болгон кожолуктар үчүн пайдалуу болот деген ишеничтебиз!

Турак жай учун жер участогун алуу. Турак жайга жер участогун алуу жана беруунун укукгук негиздери

Турак жайга жер участогун алуу томонку Кыргыз Республикасынын укуктук ченемдик актылары менен жонго салынат.

1. Кыргыз Республикасынын 2010 - ж. Конституциясы.
2. Кыргыз Республикасынын 12 июнь 1999 - ж. Жер кодекси;
3. Кыргыз Республикасынын Турак жай кодекси;
4. Кыргыз Республикасынын «Архитектура жана шаар куру» жонундогу мыйзамы;
5. Кыргыз Республикасынын «Жекече турак жай курулушу жонундо»;
6. Жеке менчик турак үй куруу үчүн жер участокторун берүүнүн тартиби жөнүндө ЖОБО (07.12.2015-ж. карата толуктоолору менен).

Турак жайга жер участогун берунун томондогудой озгочолуктору бар:

- Жер участогун Кыргыз Республикасынын жарандарынын менчигине акысыз берүү бош жаткан жерлер болгон учурда жүргүзүлөт.
- Турак жай учун жер участогу калктуу пунктун башкы планынын, ал жок болгон учурда башкы пландын схемасын областын, шаардын, райондун башкы архитектору менен макулдашуусу менен жүргүзүлөт.
- Жер участкаларын берүү боюнча иштерди жүргүзүү жана уюштуруу тийиштүү атайын укуктуу орган түзүүчү комиссия тарабынан ишке ашырылат, анын компетенциясына жогоруда көрсөтүлгөн максаттар үчүн жер участогун берүү кирет. Кыргыз Республикасынын аракеттеги мыйзамдарына негиз турак жайга жер участогун беруу жергиликтүү озун-озу башкаруу органы озунун ыйгарым укугунун негизинде бере алат.
- Берилчү объект болуп тийиштүү аймакта жайгашкан жана менчикке берилиши мүмкүн болгон жер участкатору эсептелет.
- Жеке менчик турак үй куруу үчүн жер участкаларын берүүнүн өлчөмүн жергиликтүү өз алдынча башкаруунун тийиштүү өкүлдүк органдары аныкташат (жергиликтүү кеңеш).
- Жеке менчик турак үй куруу үчүн берилчү жер участкатору үчүнчү жактардын укуктарынан бош болушу жана жарандык-укуктук бүтүмдөрдү жүргүзүү үчүн чектөөсүз болууга тийиш.
- Жергиликтүү өз алдынча башкаруунун тиешелүү органынын расмий сайтына (эгер болсо) жана жалпыга маалымдоо каражаттарына жеке менчик турак үй куруу үчүн жер участкаларын берилери жөнүндө кулактандыруу жарыяланат, мында коомдук угуу боло турган дата жана жер көрсөтүлөт.
- Кыргыз Республикасынын жарандарына жеке менчик турак үй куруу үчүн жер участкатору тапшырган арыздарына ылайык кезегине жараша ирет менен берилет, буга 2010-жылдын апрель-июнунда болуп өткөн окуялардын натыйжасында курман болгон адамдардын балдары, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Жалал-Абад областынын Аксы районунда 2002-жылдын 17-18-мартындагы болгон окуяларда жаракат алып, майып деп таанылган адамдар жана курман болгондордун балдары кирбейт, аларга жер участкатору биринчи кезекте берилет.

Кыргыз Республикасынын жараны турак жай куру учун жер участогун акысыз алуу укугуна ээ:

- Ошол администрациялык-аймактык бирдиктин аймагында Бишкек жана Ош шаарлары үчүн 3 жылдан, калган аймактар үчүн 1 жылдан кем эмес жашагандар;
- Кыргыз Республикасынын (бүткүл) аймагы боюнча мурда жеке менчик турак үй курууга берилген жер участогу жоктор;
- Турак жай аянты белгиленген санитардык нормаларга жана талаптарга жооп бербеген жарандарды эсепке албаганда, менчик турак жайы (үйү, квартирасы) жоктор;
- Кийинки 5 жылдын ичинде сатуу-сатып алуу, алмашуу, тартуулоо ж.у.с. бүтүмдөрүн түзүп, менчигинде турган турак жайды үчүнчү жактарга берүү менен өзүнүн турак жай шарттарын начарлатуучу жарандык-укуктук иштерди жасабагандар.

Жеке менчик турак үй куруу үчүн жер участогун алуу үчүн талапкер жарандар томондогу перечендеги документтерди беришет:

- Аныкталган формадагы арыз;
- Ким экенин билдирүүчү документтин көчүрмөсү;
- Кыймылсыз мүлккө укуктарды каттоо боюнча атайын укуктуу мамлекеттик органдын анын менчик укугундагы турак жайы же жеке менчик турак жай куруу үчүн мурда берилген жер участогу жоктугу тууралуу маалымкаты;
- Эмгек китепчесинин көчүрмөсү (эгер болсо);
- Эмгек ишмердүүлүгүн жүргүзүп жаткан учурда иштеген жеринен өтүнүч (жарандын каалоосу боюнча берилет);
- Атайын укуктуу мамлекеттик органдын жумушсуздук статусу бар экенин ырастаган маалымкаты;
- Турак жай шарттарын текшерүү актысы (жеке же биргелешкен менчик турак жайы бар болгон учурда);
- Жашаган жеринен үй-бүлөсүнүн курамы жөнүндө маалымкат.

1.3.2. Тийиштуу органдардын Ыйгарым укуктары жана функциялары

Жер-жерлердеги тийиштүү атайын укуктуу органдар тапшырылган документтерди кароо үчүн төмөнкүдөй курамдагы комиссия түзүшөт:

- жергиликтүү өз алдынча башкаруунун аткаруучу-тескөөчү жана өкүлчүлүк органдарынын өкүлдөрү (комиссиялардын теңтөрагалары);
- архитектура боюнча мамлекеттик органдын өкүлү;
- кыймылсыз мүлккө укуктарды каттоо боюнча жергиликтүү мамлекеттик органдын өкүлү.
- коомчулуктун өкүлдөрү кириши мүмкүн.

Кыймылсыз мүлккө укуктарды каттоо боюнча жергиликтүү мамлекеттик органдын өкүлүнүн милдетине төмөнкүлөр кирет:

- жер участогунун документте белгиленген чегараларга жана аянттарга туура келишин натурасында текшерүү;
- жеке менчик турак үй куруу үчүн берилчү жер участокторунун чегараларын чектеш жер участокторунун менчик ээлери же пайдалануучулары менен макулдашуу;
- сервитуттар же башка чектөөлөр бар же жок экенин текшерүү

Архитектура боюнча мамлекеттик органдын өкүлүнүн милдетине төмөнкүлөр кирет:

- комиссиянын заседаниелерин өткөрүү үчүн керектүү материалдарды жана документтерди даярдоо;
- бекитилген курулуш куруу документтерин, курулуштук нормаларды жана эрежелерди эске алуу менен участоктун чегараларын аныктоо;
- санитардык, өрткө каршы жана башка кызматтарга бөлүп берүү белгиленип жаткан жер участогун пайдалануунун шарттары жана инженердик-техникалык камсыздоо тармактарына кошуунун шарттары жөнүндө суроо жиберүү;
- алынган маалыматтардын негизинде жер участогун пайдалануунун мүмкүндүктөрү жөнүндө жалпыланган техникалык корутунду түзүү.

Турак жай куру учун жер участок сурап кайрылган Жарандардын берген арыздарын кароодо комиссиянын ыйгарым укуктары

Жеке менчик турак үй куруу үчүн бөлүп берүү белгиленген ар бир жер участогу боюнча маалыматтык пакет түзүлөт, ага төмөнкүлөр кирет:

- жер участогу жайгашкан орун (дареги), кадастрлык номери (эгер болсо);
- жер участогунун планы анын чегараларын, сервитуттар колдонулуучу чегараларын чийүү менен;
- инженердик коммуникациялардын ар кыл түрлөрүнө кошуунун шарттары жана болжолдуу наркы жөнүндө жалпыланган корутунду.

Комиссиянын ыйгарым укуктары:

- Комиссия Кыргыз Республикасынын жарандарынан жеке менчик турак үй куруу үчүн жер участогун берүү жөнүндө түшкөн өтүнүчтөрдү жана аларга кошулган документтерди аныкталган тартипте изилдейт карайт;
- Жана жер участогун берүү же жер участогун берүүдөн баш тартуу тууралуу чечим чыгарат.

Комиссия убактылуу негизде, бирок айына 1 жолудан кем эмес иштейт. Комиссиянын утурумдук иштерин жеке менчик үй куруу үчүн жер участогун берүү компетенциясына кирген атайын укуктуу органдын туруктуу негизде иштөөчү тийиштүү кызматтары аткарышат.

1.3.3. Жеке турак жай куруу үчүн жер участкаларын алуу аракеттеринин алгоритми

Кадам №	Аракеттер	Аткаруучулар	Мөөнөтү	Жыйынтык. иш продукция.
Этап 1. Арызкорлордун документтерин кароого берүү.				
1	К.Р.нын жарандарынын турак жайга карата жер участкаларын алуу үчүн берген арыздары.	К.Р.датурак жайга карата жер участкаларын алууну каалаган жарандар.	Кезектеги, жеке турак жайга карата жер участкаларын берүү жөнүндөгү жарыянын мөөнөтүнө жараша.	Менчик Турак жай куруу үчүн жер участкаларын берүү жөнүндөгү арыз жана переченде көрсөтүлгөн керектүү документтери менен тиркелген абалда.
Этап 2. К.Р.нын жарандарынын арыздарын кабыл алуу жана каттоо.				
1	Жеке турак жай куруу үчүн жер участкаларын берүү жөнүндөгү арызды кабыл алуу жана каттоо.	Тийиштүү түрдө жер участкаларын жайгашкан Жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органы (айыл окмоту, мэрия)	Арыздын жана ага тиркелген тийиштүү документтердин келип тушкон күнү.	Арызкорго анын арыздарын жана тийиштүү документтеринин кабыл алынгандыгы жөнүндө тастыктама берүү.
Этап 3. Жеке турак жай куруу үчүн бериле турган жер участкаларын карата даярдалган иштер.				
1	Жеке турак жай куруу үчүн берилген арыз - документтерди кароочу комиссиянын курамын түзүү.	Комиссия - ЖОБ органынын аткаруучу органы тарабынан түзүлөт.	ЖОБ органынын аткаруучу органынын аныктаган мөөнөтүндө.	ЖОБ органынын аткаруучу органынын буйругунун негизинде түзүлгөн турак жай жер участкаларын берүү жөнүндөгү арыздарды кароочу комиссияны түзүү.

2	Жеке турак жай куру үчүн бериле турган ар бир участок үчүн комиссия тарабынан информациялык пакетти түзү.	Комиссия информациялык пакетти жана тийиштүү материалдарды төмөндөгү маалымат боюнча комиссиянын заседаниясын өткөрүү үчүн берет: • Натуралай түрдө жер участкагунун аянты, чек арасы боюнча документтердин дал келишин текшерүү; • Жеке турак жай куру учун жер участкагун ээleri же жерди пайдалануучулар жердоочулор менен чектерин маакулдашуу; • Сервитуттун жана башка чектөөлөрдүн бар же жоктугу жөнүндө маалыматты текшерүү; • Бекитилген шааркуруу документациясынын эске алуу менен жердин чектерин тактоо, курулуш эреже нормаларын сактоо менен; • Санитардык, өрткө каршы жана башка кызматтарга бөлүп берүү белгиленип жаткан жер участкагун пайдалануунун шарттары жана инженердик-техникалык камсыздоо тармактарына кошуунун шарттары жөнүндө маакулдашуу; • Алынган маалыматтардын негизинде жер участкагун пайдалануунун мүмкүндүктөрү	ЖОБ органынын аткаруучу органынын иш планында аныкталган мөөнөттө.	Жеке менчик турак үй куруу үчүн бөлүп берүү белгиленген ар бир жер участкагу боюнча маалыматтык пакет түзүлөт, ага төмөнкүлөр кирет: • Жер участкагу жайгашкан орун (дареги), кадастрлык номери (эгер болсо); • Жер участкагунун планы анын чегараларын, сервитуттар колдонулуучу чегараларын чийүү менен; • Инженердик коммуникациялардын ар кыл түрлөрүнө кошуунун шарттары жана болжолдуу наркы жөнүндө жалпыланган корутунду.
---	--	---	---	--

		жөнүндө жалпыланган техникалык корутунду түзүү.			
3	Жергиликтүү өз алдынча башкаруунун тиешелүү органынын расмий сайтына (эгер болсо) жана жалпыга маалымдоо каражаттарына жеке менчик турак үй куруу үчүн жер участкакторунун берилери жөнүндө кулактандыруу жарыя.	ЖОБ оранынын сайтында жалпыга маалымдоо каражаттарына жеке менчик турак үй куруу үчүн жер участкакторунун берилери жөнүндө кулактандыруу жарыяланат мында коомдук угуу боло турган дата жана жер көрсөтүлөт.	ЖОБ оранынын сайтында жалпыга маалымдоо каражаттарына жеке менчик турак үй куруу үчүн жер участкакторунун берилери жөнүндө кулактандыруу жарыя.	Комиссия аныктаган моонот жана ЖОБ органы менен макулдашылган	Жайгаштырылган жарыя коомдук угуулардын протоколу, жарандардын сунушу жана рекомандациялары менен.
4	Комиссия тарабынан жаранга менчик турак жай куруу үчүн чечим кабыл алуу же жер участок берүүдөн баш тартуу жөнүндө.	Комиссия жарандардын арызын жана ага тиркелген документтерди, жеке турак жайга жер участкатку алуучулардын арызынын негизинде (очеред) катары менен карап жер участок берүү же баш тартуу жөнүндө чечет	Комиссия аныктаган ЖОБ органынын аткаруучу органы менен макулдашылган мөөнөтү (Комиссиянын отурумунун датасы).	Комиссиянын отурумунун протоколу.	
5	ЖОБ органынын аткаруучу органы тарабынан кабыл алынган жаранга турак жай жер участкагун берүү же баш тартуу жөнүндөгү токтому.	Комиссиянын макулдугунун негизинде ЖОБ органынын аткаруучу органы турак жай куруу учун жер участкагун берүү жөнүндө токтом кабыл алат. Комиссиянын жер участок берүүдөн баш тартуу жөнүндөгү чечиминин негизинде ЖОБ оранынын аткаруучу органы баш тартуу жөнүндө чечим кабыл алат.	Комиссиянын жерди пайдалануу жана курулуш куруу Эрежесинде аныкталган мөөнөттө алган чечимден кийин	Аткаруучу органдын жаранга жеке турак жай куруу үчүн жер участкагун берүү жөнүндө токтому же баш тартуу жөнүндөгү чечими.	

6	Жер участогуна натуралай ажыратып берү документтерди түзү.	Жер участогуна жарандарга натуралай ажыратып берү жүргүзүлөт жана тийиштүү түрдө жерди ажыратып берү АКТы түзүлөт.	Жерди пайдалануу жана курулуш куру Эрежесинде аныкталган мөөнөттө Жер участогуна берү жөнүндөгү аткаруучу органдын токтомун мөөнөтүндө алгандан сон.	Жер участогуна натуралай ажыратуу берү жөнүндө Акт
7	К.Р.нын жарандарына жеке турак жай куруу үчүн берилген жер участокторуна карата документтерди даярдоо жана берүү.	Жеке турак жай куруу учун кабыл алынган токтомду жерди ажыратуу жөнүндөгү актыны жарандын колуна берү жана жергиликтүү каттоо органга бул жөнүндө маалымат берү.	Жерди пайдалануу жана курулуш куру Эрежесинде аныкталган мөөнөттө жана иш жүргүзүү Инструкциясындагы талап негизинде.	Жаранга жеке турак жай куру жөнүндөгү токтомду жана жерди натуралай ажыратып берү жөнүндөгү Актынын берилгендиги жөнүндөгү белгилөө берү.
8	Жеке турак жай куруу үчүн жер участогуна карата укукту мамлекеттик каттоо.	Мамлекеттик каттоону ДКРПНИ нин жергиликтүү органы жүргүзөт.		ДКРПНИ нин органдары тарабынан катталган укуктар

Лейлек районундагы
Интернациональ айылынын тургуну
Наркозуев Досмат

ӨЖТ лидерлер
жана мүчөөлөр тренинг учурунда

Баткен айылдык кенеш кызматы ADA
кампаниясын өткөрүү боюнча
окуудан өтүштү

ХелпЭйдж Интернэшнл уюмунун
өкүлдөрү Тажикистандын Исфара
шаарынын мэри менен жолугушууда

Байланыш маалыматтар:

Баткен Айылдык Кенеш Кызматы

Дарек: 720100, Баткен шаары, Садыков көчөсү, 38

Телефон: 0996 (0) 3622 4-05-42

ХелпЭйдж Интернэшнл Кыргызстан

Дарек: Бишкек шаары, Абдрахманова көчөсү, 204, 4 кабат

Телефон: +996 312 66-46-36; Факс: +996 (0312) 62-08-30

ХелпЭйдж Интернэшнл

@HelpAgeKG

Вебсайт:

www.helpage.org,

www.helpageeeca.org